

Veilig plaatsen en controleren van nestkasten

Jaarlijks worden in ons land door vrijwilligers en medewerkers van organisaties voor natuurbeheer kleine en grotere nestkasten voor vogels opgehangen, gecontroleerd, gerepareerd en schoongemaakt. Deze kasten hangen altijd op hoogte: in torens, schuren, bomen, op muren en onder dakranden. Daar kan niet altijd met een steiger of hoogwerker gewerkt worden. De ladder is dan het enige alternatief. Maar de ladder mag niet zonder meer 'als werkplek' gebruikt worden. Hoe kan het plaatsen en controleren van nestkasten op hoogte veilig worden uitgevoerd?

1 Beoordeel welk hulpmiddelen te gebruiken voor het werken op hoogte

Uitgangspunt bij het werken op hoogte is dat er vanaf een stabiele arbeidsplaats / ondergrond moet worden gewerkt. Een steiger, hoogwerker, trap of werkplateau heeft daarom altijd de voorkeur boven een ladder. Dat zal niet altijd kunnen, maar daarmee is nog niet automatisch de ladder als werkplek toegestaan. In het schema 'Werken op hoogte' in de arbocatalogus bos en natuur zijn de wettelijke regels vertaald naar de praktijk bij werkzaamheden in bos en natuur. Check daarom de volgende punten:

- Is de stahoogte (hoogte van de voeten bij het staan) op de ladder onder 5 meter?
- Duurt het werk korter dan 2 uur?
- Is het werk te doen zonder meer dan één armlengte te reiken?
- Wegen de lasten die vastgehouden of omhoog getild moeten worden (gereedschap, kasten) minder dan 10 kilo?
- Zijn lasten tussen 5 en 10 kilo tijdens het werk goed vast te houden en gemakkelijk te hanteren?
- Zijn ondergrond en steunpunt, waar de ladder tegenaan komt te staan, stevig en stabiel genoeg om de ladder te plaatsen?
- Kan de ladder veilig gebruikt worden: zonder weg te glijden, te plaatsen in een hoek van 75°, en steekt de ladder 1 meter uit boven het steunpunt bovenaan?
- Bij een ladder bestaande uit verschillende delen: kunnen de verschillende delen elkaar minstens 3 sporten overlappen om op de juiste hoogte te komen?
- Wordt alleen gereedschap gebruikt, dat niet gevaarlijk is (dus geen kettingzaag e.d.)?

- 1) Is het antwoord op één van de vragen 'nee', dan kan de ladder niet worden gebruikt, maar een steiger, hoogwerker of positioneringssysteem met klimlijnen. Los eventueel bepaalde knelpunten op, zodat toch op de ladder gewerkt kan worden: werk inkorten door goede voorbereiding, ondergrond verstevigen, lasten takelen in plaats van tillen e.d.
- 2) Is het antwoord op alle vragen volmondig 'ja', dan is een ladder te gebruiken. Vaak is aanvullend valbescherming nodig.

Ladder als werkplek

De regels hier beschreven gelden voor de ladder als werkplek: een plek waar iemand moet staan om werk uit te voeren. Een ladder (van goede kwaliteit) mag daarnaast (mits goed geplaatst en goed gebruikt) gebruikt worden om op een hoog gelegen (veilige) werkplek te komen (tot maximaal 10 meter). Ook voor een korte handeling, bijvoorbeeld om kort een nestkast te controleren, mag de ladder gebruikt worden, maar op grotere hoogte alleen door ervaren mensen, die dit regelmatig doen. Bij twijfel over eventuele risico's of gebrek aan ervaring: gebruik altijd valbeveiliging!

2 Bepaal of gebruik van valbescherming nodig is

Gebruik onderstaande checklist om te bepalen of bij het gebruik van de ladder valbescherming nodig is:

- Moet men op de ladder met de voeten op een hoogte van meer dan 2,5 meter werken?
- Is sprake van een gevaarlijke ondergrond (heksen, stenen, uitstekende voorwerpen)?

- Is het lastig om beide handen te gebruiken bij het klimmen en dalen?
- Moet men beide handen gebruiken voor het werk zelf?

Is het antwoord op één van deze vragen 'ja' gebruik dan valbescherming. Bepaal vooraf wat het zekerpunt gaat worden. Gebruik altijd vaste punten (niet scherp!) waar de lijn niet van af kan schieten en die stevig genoeg zijn om het valgewicht op te vangen. Breng op plaatsen waar het werk regelmatig moet gebeuren een vast zekerpunt aan voor het aanlijnen. Is zekeren niet mogelijk: zoek eerst een goede oplossing voordat het werk wordt uitgevoerd.

3 Organiseer het werk vooraf en ter plekke goed

Goede voorbereiding biedt meer garantie op veilig werken:

- Zorg dat alles wat nodig is (juiste ladder, eventueel valbescherming, juiste gereedschap, andere hulpmiddelen, zoals takels) tijdig beschikbaar is op de werkplek.
- Werk altijd met twee mensen, die allebei de ladder op kunnen (en durven, dus zonder hoogtevrees!)
- Spreek af dat iedereen eerst controleert of alle middelen ter plekke in orde zijn.
- Doe al het werk dat op de grond kan gebeuren ook daadwerkelijk op de grond.
- Gebruik materiaalhaken, gordels, takels / katrollen om lasten naar boven te brengen of te hijsen, zodat de handen vrij zijn voor het werk.
- Zorg bij gebruik van elektrische apparatuur dat deze deugdelijk is, ook de (verleng)kabels. Aluminium (ladders) geleidt elektriciteit erg goed, dus wees voorzichtig!
- Zorg bij het gebruik van valbeveiliging dat mensen weten hoe zij moeten handelen als iemand toch valt.

4 Gebruik de ladder zelf zorgvuldig

Houd bij het gebruik van een ladder een aantal veiligheidsregels aan:

- Gebruik alleen een deugdelijke ladder, niet langer dan een jaar geleden gekeurd (controleer de sticker), met onbeschadigde sporten, stroef en voldoende breed, voorzien van 'antislipschoenen'.
- Volg bij het opzetten van de ladder de instructies van de fabrikant, als deze aangegeven staan op de ladder (meestal op een sticker).
- Borg als dat mogelijk is de ladder aan de bovenkant tegen wegglijden.
- Beklim de ladder met het gezicht naar de ladder toe en klim niet hoger dan de vijfde sport van boven.
- Werk vanaf de ladder met één hand aan en twee voeten op de ladder.

- Voorkom uitglijden: zorg dat de ladder vrijgemaakt is van modder, sneeuw, ijs e.d. Draag altijd goed schoeisel met een stevige zool met profiel en maak de schoenen vóór het klimmen schoon.
- Beklim de ladder nooit met meerdere personen.
- Verplaats de ladder als dat er voor zorgt dat het werk gemakkelijker te bereiken is.
- Laat ladders na afloop nooit onbeheerd staan, maar leg ze neer op hang ze op.
- Werk niet meer dan 4 uur per dag op een ladder (landelijke regel).

5 Gebruik ook de valbescherming op een deskundige manier

Niet iedereen kan valbescherming 'zomaar' deskundig gebruiken. Hanteer de volgende aandachtspunten:

- Laat alleen mensen met valbescherming werken, die weten hoe dat moet. Geef medewerkers en vrijwilligers een cursus en laat ze alles eerst goed uitproberen op de grond.
- Gebruik altijd goedgekeurde en onbeschadigde valbeveiliging. Gooi beschadigd materiaal meteen weg, zodat niemand deze per ongeluk kan gebruiken.
- Laat mensen zich eerst zekeren (haken altijd goed dicht-draaien) voordat zij aan het werk gaan. Men mag nooit boven het bevestigingspunt klimmen.
- Werk staand, met één hand vast, en houd de lijn van de valbeveiliging steeds op spanning tijdens het werk
- Houd scherp gereedschap weg van de lijnen.

Ook zorgplicht bij risicovolle werkzaamheden van vrijwilligers

Een werkgever is verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid van medewerkers tijdens het werk: de 'zorgplicht', zoals deze wordt bedoeld in de Arbowet. Een opdrachtgever draagt mede verantwoordelijkheid. Voor vrijwilligers geldt een beperkte zorgplicht. Bij risicovolle werkzaamheden moeten de maatregelen, die genomen worden om de risico's te beheersen, hetzelfde niveau van veiligheid bieden als de medewerkers.

Meer informatie

Arbocatalogus Bos en Natuur:

www.arbocatalogusbosenennatuur.nl

AI-bladen Bosschap: www.bossschap.nl, zoals veilig werken op hoogte, veilig werken op ladders, veilig werken met de hoogwerker.